

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra asijských studií

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Pád šógunátu Tokugawa, vliv klanů Čóšú a Sacuma**

The fall of Tokugawa shogunate, influence of Choshu and Satsuma  
clans

OLMOUC 2016, Adam Gronský

vedoucí práce: Mgr. Dita Nymburská Ph.D.



### Prohlášení

Místopřísežně prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma: „Pád šógunátu Tokugawa, vliv klanů Čóšú a Sacuma“ vypracoval samostatně pod odborným dohledem vedoucí práce a uvedl jsem všechny použité prameny literaturu.

V Olomouci dne.....

Podpis.....

## **Anotace**

Ve své bakalářské práci se věnuji klíčovým momentům na konci 19. století v Japonsku, zformování aliance mezi klany Čóšú a Sacuma a jejich vlivu na pád šógunátu. Zabývám se také osobnostmi jako byli Sakamoto Rjóma, Saigó Takamori a dalšími významným účastníky tohoto vojenského převratu.

Klíčová slova: Čóšú, Sacuma, šógun, Tokugawa, Rjóma

Počet stran: 43

Počet znaků (s mezerami, bez poznámek pod čarou): 73 506

Počet titulů použité literatury: 10

## Poděkování

Rád bych poděkoval vedoucí své práce Mgr. Ditě Nymburské Ph. D. za vedení mé bakalářské práce a za užitečné poznámky k ní.

## Obsah

|                                                        |    |
|--------------------------------------------------------|----|
| Obsah .....                                            | 6  |
| Ediční poznámka .....                                  | 7  |
| Úvod .....                                             | 8  |
| 1. Otevření Japonska .....                             | 11 |
| 2. Loajální knížectví .....                            | 14 |
| 2.1 Moderní armáda .....                               | 14 |
| 2.2 Čóšú proti šógunovi.....                           | 15 |
| 3. Knižectví Tosa .....                                | 17 |
| 3.1 Strana loajalistů z Tosy (土佐勤王党 Tosa Kinnótó)..... | 17 |
| 4. Sakamoto Rjóma a Kacu Kaišú .....                   | 21 |
| 5. Šinsengumi .....                                    | 28 |
| 6. Saigó Takamori .....                                | 32 |
| 6.1 Sacumské povstání .....                            | 33 |
| 7. Války Bošin .....                                   | 36 |
| 7.1 Bílí Tygři .....                                   | 38 |
| Závěr.....                                             | 40 |
| Resumé.....                                            | 42 |
| Seznam literatury .....                                | 43 |

## **Ediční poznámka**

Všechny japonské výrazy a jména jsou uváděny v české transkripci. Japonská jména jsou v práci uváděna dle japonských pravidel v pořadí příjmení a jméno. Všechny překlady z japonštiny a angličtiny jsou pořízeny autorem textu. U důležitých japonských slov a jmen používám i jejich znakový zápis doplněný českou transkripcí.

## Úvod

Koncem 16. století, po období neutuchajících válečných střetů, došlo v Japonsku ke stabilizaci situace a k centralizaci vlády. V porovnání s Evropou se v Japonsku podařilo moc centralizovat rychleji a v mnoha směrech důsledněji. Po několika staletích rozvatů a válek se podařilo dosáhnout fakticky politické jednoty<sup>1</sup>. Důvodů bylo mnoho, nejdůležitější roli sehrála ostrovní poloha, která usnadnila izolaci Japonska od ostatních velmocí. To vedlo k řadě pozitivních i negativních jevů. Pozitivním faktem byla určitě kulturní homogenita, která měla možnost se rozvíjet i v dalších staletích. A důležitou roli sehráli i tři muži, kteří vešli do historie jako sjednotitelé Japonska.

Prvním z nich byl Oda Nobunaga (織田信長 1534–1582). Stejně jako jeho následovníci vybudoval silnou koalici oddaných knížat ve středu Japonska, která mu pomohla získat vliv nad hlavním městem, Kjótem, potažmo císařem. Nobunaga strávil skoro 10 let snahou potlačit různé buddhistické skupiny v okolí hlavního města. Z toho důvodu, že s těmito skupinami musel vést lité boje, zastával vcelku kladný vztah vůči křesťanům. Díky dobrému vztahu s rodem Tokugawa na východě se poté mohl Nobunaga soustředit na prosazování moci dále směrem na západ ostrova Honšú. Když jeho armáda bojovala s klanem Móri, byl Nobunaga ve svém hradu obklíčen vojsky jednoho ze svých vazalů (Akeči Mitsuhide). Jako významný válečník pochopil bezvýchodnost své situace a spáchal sebevraždu.

Dalším ze tří sjednotitelů byl velitel Nobunagových vojenských sil, Tojotomi Hidejoši (豊臣秀吉 1536–1598). Poté, co byl jeho pán donucen k sebevraždě, se v čele armády vrátil do Kjóta, aby pánovu smrt potrestal. Postupně si vydobyl dominantní pozici mezi Nobunagovými vazaly. V následujících letech se Hidejošimu podařilo to, co Nobunaga nedokázal, ať už vojenskou nebo diplomatickou cestou si zajistil věrnost všech knížectví v Japonsku a politicky sjednotil celou zemi. Jako mnoha jiným vojevůdcům světové historie, ani Hidejošimu nabytá moc nestačila. Roku 1592 vyslal první vojenskou výpravu do Koreje, kterou následovala i druhá v roce 1597. I když ze začátku vše vypadalo pro japonskou stranu nadějně, spojení Koreje s Čínou a jejich převaha na moři se ukázaly být rozhodující. To, že se korejskému loďstvu podařilo zamezit zásobování japonských vojsk, a následná smrt Hidejošiho, vedlo ke stáhnutí japonských sil a k podepsání mírové dohody.

---

<sup>1</sup> Edwin O. Reischauer, Albert M. Craig, Dějiny Japonska, Nakladatelství Lidové noviny, 2006, str. 75

Hidejoši, který v podstatě pokračoval v tom, co započal jeho předchůdce, se opíral o svou silnou vojenskou moc, díky které si udržoval svou neotřesitelnou pozici. Ještě více posílil rozdíl mezi vojenskou vrstvou a prostým lidem. Aktem, známým jako hon na meče (刀狩 katanagari), zabavil rolníkům veškeré zbraně. Na rozdíl od Nobunagy však Hidejoši nesdílel jeho kladný postoj vůči křesťanům a už za jeho vlády jich bylo několik popraveno.

Posledním z trojice byl Iejasu Tokugawa (徳川家康 1543–1616). V roce 1600 porazil západní knížata, která se mu odmítala podřídít, a o tři roky později přijal titul šóguna – vojenského vládce země. Na rozdíl od svých předchůdců Iejasu už dva roky po té, co přijal titul šóguna, předal moc do rukou svého syna a zamezil tak tomu, aby po jeho smrti moc přešla do rukou jiného rodu.

Po vítězství v bitvě u Sekigahary zkonfiskoval Iejasu území mnoha svým nepřátelům a přerozdělil ho mezi loajální rody. Po celém Japonsku tak vznikly tři kategorie knížectví.

První a Iejasuovi nejbližší byla tzv. spřízněná knížectví (šinpan daimjó 親藩大名). Tato knížectví byla spravována rodem Tokugawů a v případě, že v hlavní linii rodiny nebyl vhodný nástupce, mohl být vybrán z těchto knížectví.

Druhou skupinou byla tzv. rodová knížata (fudai daimjó 譜代大名). Jednalo se o knížata, která byla věrná Tokugawům už před bitvou u Sekigahary<sup>2</sup>.

Poslední skupinou byla tzv. vnější knížectví (tozama daimjó 外様大名). Jednalo se o rody, které se staly vazaly rodu Tokugawa až po bitvě u Sekigahary; některé z nich si zachovávaly odpor vůči vládnoucímu rodu po celá další staletí. Rody jako Šimazu nebo Móri sehráli hlavní roli při pádu tokugawské vlády, která přetrvala více než 250 let.

Po bitvě u Sekigahary v roce 1600, ve které si Tokugawa Iejasu vydláždil cestu k vládě a započal tak dlouhé období relativního míru a dominance svého rodu, začala nová vláda podnikat kroky nezbytné k upevnění své moci. Během vlády prvních tří šógunů rodu Tokugawa si zajistili neotřesitelnou pozici.

I když měli vazalové na svém území jistou samosprávu, vláda vše kontrolovala. Knížata se museli podílet na různých projektech, které byly většinou velice finančně náročné. Kromě toho byl zaveden systém zvaný *sankin kótai* (参勤交代 Systém střídavé služby), který nařizoval knížatům trávit každý druhý rok v Edu. Těmito kroky zajistila

---

<sup>2</sup> V této bitvě porazil Iejasu Tokugawa zastánce Tojotomi Hidejošiho

vláda, aby žádné z knížectví nebylo schopné nashromáždit větší množství majetku. Nikdo se tedy nemohl postavit moci vládnoucího rodu.

Tokugawům by se však nejspíše nepodařilo udržet takto stabilní situaci, kdyby v podstatě neuzavřeli Japonsko před vlivem ostatních velmocí. Toto období japonské izolace je nazývané *sakoku*<sup>3</sup> (鎖国 1633/39–1853). I když se zpočátku vláda snažila podporovat zahraniční obchod, narůstající vliv křesťanů a snaha vlády vše kontrolovat nakonec vedla k tomu, že opuštění rodného Japonska bylo zakázáno pod trestem smrti, Japoncům na cizím území byl zakázán návrat do rodné země a evropské lodě měly přístup jen do dvou přístavů v celém Japonsku (Nagasaki a Hirado). Z toho důvodu začalo Japonsko drasticky zaostávat za vývojem v jiných částech světa, především ve vyspělých evropských zemích (např. Anglii, Francii, Portugalskem, Holandskem a Španělskem).

I když je období Edo spojováno s mírem a vnitřní stabilitou, postupem času začalo být obyvatelstvo více a více nespokojeno a vojenská vláda byla vystavována novým a novým tlakům. Nespokojené rolnictvo, hladomory, způsobené opakovanou neúrodou nebo narůstající autorita císaře, jakožto nejvyšší postavy v Japonsku, měly negativní vliv na moc rodu Tokugawa. I přes tyto problémy si však vláda i v první polovině 19. století udržovala poměrně pevné postavení a bez vnějšího vlivu by pravděpodobně vydržela daleko déle. Vše se však začínalo měnit na přelomu 18. a 19. století, kdy začal vzrůstat zájem jiných zemí o navázání obchodního styku s Japonskem. Roku 1853 připlul v čele amerických lodí komodor Matthew C. Perry (1794–1858). Tato pro Japonce obrovská parní plavidla způsobila velký rozruch a strach. Mnoho Japonců si začalo uvědomovat, jak moc jejich rodná země zaostává za zbytkem světa, a prosazovalo názor, že je potřeba opět navázat obchodní styky a od cizinců se učit. Jiní se však chtěli „cizím barbarům“ postavit a zase je vyhnat pryč.

---

<sup>3</sup> Politika izolace Japonska uplatňována Tokugawským šogunátem

## 1. Otevření Japonska

Okolo roku 1800 se v japonských vodách začaly objevovat obchodní i vojenská plavidla lodě z Ameriky a Evropy s alarmující frekvencí.<sup>4</sup> Obnovený zájem o Japonsko odstartovali ruští průzkumníci, kteří se do Japonska dostali přes Sachalin a Kurilské ostrovy. V roce 1792 na ostrově Hokkaidó, a znovu v roce 1804 v Nagasaki, požadovali ruští obchodníci o obchodní privilegium. Následující, i když zdvořilé, odmítnutí odstartovalo období ojedinělých válečných střetů, které vedlo až k násilnému vypovězení všech cizích lodí z japonských vod v roce 1825 na rozkaz bakufu<sup>5</sup>. V roce 1837 dokonce Japonci na americkou obchodní loď, která se snažila dostat do Nagasaki, začali střílet z děl. Avšak faktory, jako zdrcující porážka Číny v opiové válce s Brity<sup>6</sup> nebo neustálé naléhání Holanďanů, kteří vyzývali bakufu k modernizaci po vzoru Západu a zdůrazňovali, že je to jediná možnost, jak si Japonsko může zachovat suverenitu, vedly k tomu, že stále větší a větší množství Japonců zpochybňovalo kroky vlády. Vláda sice nepodlehla naléhání Holanďanů a nepodepsala ukvapeně obchodní dohody, ale věděla, že změny musí přijít.

Vše vyvrcholilo v roce 1853, kdy do Japonska dorazila americká výprava vedená komodorem Matthewem Perrym. Američané přijeli s jasnou zprávou - obchodujte s námi nebo bude válka. Jak uvádí Marius B. Jansen<sup>7</sup>, Perry zaslal japonským vyjednavacům několik bílých vlajek s dopisem, ve kterém stálo, že v případě nepřistoupení Japonska na americké podmínky vypukne válka, kterou Japonsko jistě prohraje. V tom případě ať použijí tyto bílé vlajky. Perry dal japonské straně čas na rozmyšlenou a vrátil se v roce 1854. Japonsko ve strachu podepsalo smlouvy velice podobné těm, které podepsala Čína, tedy pro japonskou stranu dosti nevýhodné. Avšak v Japonsku toho docílili Američané bez jediného výstřelu. Proti nerovnoprávným smlouvám začala brzy protestovat obchodní třída. Tyto protesty mnohdy vedly až k násilným činům a ukazovaly momentální slabost šógunátu. Radikální samurajové, většinou nižšího postavení ze skupiny knížat tozama, vycítili šanci, a pod heslem Sonnó džóí<sup>8</sup> začali vystupovat proti zahraniční politice vlády a požadovali navrácení moci do rukou císaře. Mezi jednu z prvních organizovaných

---

<sup>4</sup> Andrew Gordon, A modern history of Japan, Harvard University, 2013 str. 47

<sup>5</sup> Bakufu (幕府) Vojenská vláda šóguna

<sup>6</sup> Opiové války byla dva vojenské střety, kterými se snažil císař zamezit importu a prodeji opia v Číně v letech 1839 – 42 respektive 1856 - 60

<sup>7</sup> Autor knihy Sakamoto Ryoma and the Meiji Restoration. Profesor Japonské historie na Princeton University.

<sup>8</sup> Sonnó Džóí (尊皇攘夷) – Úcta k císaři, vyhnání barbarů byl slogan opozice šóguna

skupin, které se oficiálně postavily proti bakufu, patřili šiši (志士, někdy také išin-šiši 維新志士 – muži mimořádného určení). Tito, povětšinou mladí samurajové nižšího postavení, rozhněvaní kroky, které podnikala vláda v Edu, *vyhlašovali, že šógun z rodu Tokugawa je pouze císařem jmenovaný úředník, jehož předek byl prvně císařem ustanoven do této funkce s úkolem ochraňovat Japonsko před invazí cizinců. Pokud bakufu nedokáže zabránit cizincům ve vstupu do země, pak musí císař a jeho dvůr vzít zpět do svých rukou výkonnou moc a zachránit národ.*<sup>9</sup> Když v roce 1858 vláda v Edu podepsala obchodní dohodu bez jejího schválení císařem, loajalisté přísahali pomstu.

Regent Ii Naosuke (1846–1860) ve snaze zabránit svým odpůrcům, aby mu překazili plány, uspořádal čistku Ansei (1858–1860), při které bylo zatčeno nebo zabito okolo 100 šiši. Opozice již však byla příliš silná a 3. března 1860 byl regent Ii Naosuke zavražděn před vstupní bránou Eda<sup>10</sup>. „*Zdalo se, že autorita, s níž vládli šógunové z rodu Tokugawa celému Japonsku po více než dvě staletí, mizela současně s tím, jak se regentova krev vsakovala do čerstvě napadaného sněhu.*“<sup>11</sup>.

V počátcích roku 1865 se v rámci bakufu snažil o změnu Oguri Tadamasa (小栗忠順 1827–1868), který v této době zastával funkci finančního komisaře<sup>12</sup>. Prosazoval nutnost reorganizace armády po vzoru západního vojska. Tadamasa, který strávil několik měsíců v Americe, dokonce zvažoval i upuštění od tradičního systému knížectví. Tady se však setkal s odporem i ze strany prošógunátních knížectví, která si chtěla uchovat své postavení a majetek. Tadasou navrhované změny, které měly zajistit přežití bakufu, a byly velice podobné reformám, které zavedla nová vláda Meidži<sup>13</sup> později, se setkaly s velkým odporem, jak ze strany konzervativních knížectví, tak i ze strany vnějších knížat v čele s Čóšu. Bylo více a více zřejmé, že se vojenská vláda sídlící v Edu<sup>14</sup> s narůstajícím tlakem cizích mocností nedokáže vypořádat. V roce 1863 se loajalistům podařilo přesvědčit císaře Kómeie (1846–1867), aby oficiálně požádal šóguna o okamžité vyhnání barbarů ze země. Bakufu zareagovalo vysláním šóguna do Kjóta, aby celou záležitost projednal. Nedokázal však vyjednat jiné podmínky a musel na císařův požadavek přijmout.

<sup>9</sup> Romulus Hillsborough, Šinsengumi Šógunovy poslední samurajské jednotky, 2011, Fighters Publication, str. 8

<sup>10</sup> Sídlní město bakufu, dnešní Tokio

<sup>11</sup> Romulus Hillsborough, Šinsengumi Šógunovy poslední samurajské jednotky, 2011, Fighters Publication, str. 9

<sup>12</sup> Jednalo se o vysokou úřední funkci, členové byli většinou vybíráni z řad rodových knížat a byli odpovědní za finanční hospodaření vlády.

<sup>13</sup> Název období a oficiální jméno císaře, který v tomto období vládl. V období Meidži zažilo Japonsko prudkou modernizaci za pomoci západních mocností.

<sup>14</sup> Dnešní Tokio

Cizinci měli být vypovězeni ze země do 25. června téhož roku.<sup>15</sup> Bylo však jasné, že šógunát nemá dostatečnou sílu, aby takový úkol dokázal splnit. Následné selhání vojenské vlády ve věci naplnění vůle císaře otevřelo cestu císaři loajálním knížectvím.

---

<sup>15</sup> Gordon Andrew, A Modern History of Japan, Oxford University Press, 2003, str. 56

## 2. Loajální knížectví

Nejradikálnějším knížectvím bylo Čóšú na západě Honšú. Mnoho mužů, kteří sehráli významné role v událostech pádu rodu Tokugawa, byli studenti, kteří se učili u intelektuála - samuraje jménem Jošida Šóin (吉田松陰 1830–1859). Díky Šóinovi se v Čóšú shromáždilo mnoho šiši a proměnili tak toto knížectví v centrum odporu. Šóin byl kvůli svému učení roku 1859 popraven.

Poté, co šógun nedokázal vyhnat cizince ze země do císařem stanoveného termínu, se Čóšú rozhodlo vzít věc do svých rukou. A tak v červenci roku 1863 začali útočit na cizí lodě proplouvající okolo Šimonoseki<sup>16</sup>. Odpověď však byla rychlá a když se francouzské síly vylodily na pobřeží, jasně ukázaly, že zaostalé vojenské techniky a zbraně nemají šanci proti puškám a dalekonosným dělům, která umožňovala odstřelovat baterie Čóšú ze vzdálenosti, kam zaostalé bronzové kanóny obránců nedokázaly dostřelit. Extrémisté z Čóšú se však nezalekli a ihned začal modernizovat. Tím, kdo měl přetvořit armádu Čóšú, aby se mohla postavit západním mocnostem, byl mladý Takasugi Šinsaku<sup>17</sup> (高杉晋作 1839–1867).

### 2.1 Moderní armáda

Jednou z největších změn, kterou přineslo toto období válek, byla jistě změna společenského postavení. Když se podíváme do historie, najdeme jen velmi malé množství příběhů mužů narozených v ne samurajských, respektive neurozených rodinách, kteří dosáhli úspěchu a slávy. Nejvýznamnějším příkladem je bezpochyby Tojotomi Hidejoši, ale japonská společnost byla přísně rozdělena. Velkou změnu přinesl mladý vojenský stratég z Čóšú. Jeho vůdce, kterým byl Mori Motonari, si byl vědom toho, že jeho klan, který byl bezpochyby nejagresivnějším nepřítelem šógunátu, bude muset čelit vojenské síle určené k udržení pořádku v zemi pod vedením vojenské vlády a silám jiných národů. A proto se rozhodl zmodernizovat zastaralou armádu.

V tomto období se Čóšú potýkalo i s vnitřními problémy. Vláda, která byla u moci, byla tvořena především ze starších, konzervativnějších politiků, proti kterým se však začínala stavět radikálnější mladší generace. Pokud měla armáda jediné provincie obstát

---

<sup>16</sup> Přístav na západním výběžku ostrova Honšú, na území klanu Čóšú. Může také odkazovat na průliv mezi Honšú a Kjúšú

<sup>17</sup> Revoluční velitel vojsk z Čóšú

proti spojeným silám pro-Tokugawských knížectví, které měl v následujících letech nechat šógun povolat, muselo se něco změnit. Pro tuto roli vybral Motonari teprve 25 letého mladíka jménem Takasugi Šinsaku, který studoval Holandské vědy (蘭学)<sup>18</sup> v Edu.<sup>19</sup> Tento odborník na dělostřelectví a velice nadaný stratég se ztotožňoval s názorem, který poslední roky vystupoval na povrch více a více, a to, že samurajové této doby se z důvodu dlouhého období míru stali slabými a neměli chuť bojovat. Nová armáda měla být sestavena z nadaných, bojechtivých a odvážných jedinců bez ohledu na jejich schopnosti a hlavně, bez ohledu na jejich postavení. Šinsaku se rozhodl zformovat nový oddíl pod názvem Kiheитай (奇兵隊). Jednalo se o malou podpůrnou jednotku, která na nepřítele podnikala rychlé výpady. Při náboru do řad Kiheитай byla požadována jen statečnost, chuť bojovat a oddanost. Nebyly tudíž kladeny žádné nároky na schopnosti dotyčných jedinců. Ti se sice učili bojovat i s tradičními japonskými meči, ale hlavní útočnou silou těchto jednotek se měly stát moderní střelné zbraně dovezené z Evropy. Také nebyla tolerována žádná diskriminace vůči jedincům nižšího postavení. Když se podíváme jen pár let zpátky, postavení ve společnosti a urozenost rodiny bylo něco, na čem si samurajové zakládali. Japonská společnost se měla drasticky změnit.

## 2.2 Čóšú proti šógunovi

V srpnu roku 1864 zaútočili radikálové z Čóšú na Kjóto. Jejich pokus o obnovení císařské moci byl však zastaven společnými silami vojsk ze Sacumy a Aizu. Vojsko Čóšú spolu s novými jednotkami Kiheитай bylo poraženo a muselo se stáhnout. Další fiasko zažilo Čóšú v listopadu, kdy mladý Jamagata Aritomo<sup>20</sup> rozkázal zahájit palbu na cizí lodě proplouvající okolo pobřeží. Opět se cizinci vylodili na území Čóšú, zničili obranné baterie na pobřeží a zabavili různé vojenské vybavení. Navíc ještě roku 1864 byla na rozkaz šóguna vyslána do Čóšú trestná výprava pod vedením Sacumy. Nově dosazená vláda však nevydržela dlouho a brzy se k moci dostali ještě radikálnější vůdci. Dalo by se říci, že snaha potrestat Čóšú toto knížectví vlastně posílila. Takasugiho, který byl sužován nemocí, zastoupil Ómura Masudžiro (大村益次郎 1824–1869). Ómura, který spíše zastával procísařské postoje, než že by nesnášel cizince, pokračoval v modernizaci armády a jednotek Kiheитай. Prodal veškeré zastaralé samurajské brnění a meče, aby mohl nakoupit nové moderní pušky. V roce 1865 disponoval 4000 muži vybavenými moderními

<sup>18</sup> Pojem Rangaku (蘭学), tedy Holandské vědy, odkazuje k poznatkům, které se do Japonska dostaly díky styku s Holanďany i v období tzv. Sakoku, tedy uzavření Japonska, kdy docházelo k velmi omezenému kontaktu s jinými národy.

<sup>19</sup> Norman, E. Herbert, *Soldier and Peasant in Japan: Origins of Conscription*, Praeger, 1977, str. 59

<sup>20</sup> Nižší samuraj z knížectví Čóšú, který sehrál důležitou roli při modernizování armády a sestavování nové vlády.

zbraněmi a vycvičenými v moderním boji. To nemohl šógun tolerovat, a proto vyslal druhou trestnou výpravu. I díky tomu, že se této výpravy odmítlo zúčastnit knížectví Sacuma, bylo šógunovo vojsko poraženo.

### 3. Knížectví Tosa

Knížectví na ostrově Šikoku, se sídlem ve městě Kóči, bylo jedno z nejdůležitějších knížectví období Bakumacu. Mnoho důležitých postav tohoto období jako Takeči Hanpeita<sup>21</sup> (1829–1865), Jamanouči Jódó nebo sám Sakamoto Rjóma, pocházelo z tohoto knížectví.

Situace v knížectví byla velice unikátní. Po bitvě u Sekigahary přidělil Tokugawa Iejasu toto knížectví rodu Jamanouči za jejich věrnou službu. Velká část obyvatelstva však byla věrná původnímu rodu Čósokabe, který se v Bitvě u Sekigahary postavil proti rodu Tokugawa a tato změna proto vyvolala mnoho nevole. Velké části samurajů byl snížen jejich statut a stali se tak pouhými nižšími samuraji (góši 郷士) a vládoucí rod Jamanouči se postavil na vrchol tamní hierarchie. Z toho důvodu byla populace knížectví rozdělena na dvě skupiny, vyšší vrstvu, která podporovala rod Tokugawa, protože mu byla vděčná za toto území a většinou zastávala vysoké posty a nižší vrstvu, která si nadále uchovávala nenávist vůči šógunovi a byla věrná císaři. Do čela těchto mladých, xenofobních a radikálních samurajů se postavil muž jménem Takeči Hanpeita, známý také jak Takeči Zuizan.

#### 3.1 Strana lojalistů z Tosa (土佐勤王党 Tosa Kinnótó)

Takeči Hanpeita byl velice zdatný šermíř a uznávaný učenec konfucianismu. Takeči založil svou vlastní školu šermu v Kóči a měl velký vliv na Rjómu v době, kdy ještě oba žili v Tose. Takeči často projednával své budoucí plány a momentální situaci v Japonsku s Rjómu, který však nejevil žádný zájem o politiku a podobné záležitosti. Takeči byl však jeden z lidí, kvůli kterým se Rjóma o situaci v celé zemi začal zajímat. Už z tohoto důvodu by se dalo říci, že Takeči ovlivnil historii Japonska, ale ve skutečnosti sehrál ještě daleko větší roli.

Takeči si stanovil cíl sjednotit knížectví Tosa pod heslem sonnó džóí<sup>22</sup> a spolu s radikály z Čóšú a Satsumy svrhnout vládu šógunátu a vyhnat cizince z Japonska. Aby toho dosáhl, založil stranu samurajů loajálních císaři. Jednalo se o skupinu nespokojených samurajů, kteří ve většině případů neváhali položit život pod heslem sonnó džóí. Zpočátku byly úmysly Hanpeity diplomatické. Doufal, že se mu podaří přesvědčit hlavu knížectví

---

<sup>21</sup> Viz. kapitola Strana lojalistů z Tosa

<sup>22</sup> „Úcta k císaři a vyhnání barbarů“, bojové heslo císařských lojalistů

Jošidu Tójóa, aby se přidal na stranu loajalistů. Když mu tento návrh přednesl, Jošida se mu jen vysmál. I když se po této první konfrontaci Hanpeita svého nápadu nevzdal, ukázalo se, že myšlenka, že by Tójó zradil šóguna a otevřeně se postavil proti němu, byla nereálná. Když si Takeči uvědomil svou naivitu, začal ihned plánovat jiný způsob. Takeči pověřil samuraje jménem Nasu Šingó, aby na Tójóa spáchal atentát. Tady se začaly velmi rozcházet názory na situaci a nutné kroky mezi Takečim a Rjómu. Takeči věřil, že je třeba sjednotit Tosu za jakoukoliv cenu a spojit se s Čóšú a Satsumou, než tato knížectví sesadí šóguna sama a Tosa zůstane pozadu. Připouštěl, aby některé osoby byly zavražděny, pokud to pomůže naplnění jeho plánu. Rjóma však viděl celou situaci zcela jinak. Již dávno zanevřel na své rodné knížectví, ze kterého se chystal utéct a neviděl žádný smysl ve vraždě nepříliš významného daimjóa na ostrově Šikoku.

Takeči nakonec najal trojici mužů, kteří Tójóa, jenž byl zdatným šermířem, napadli a zavraždili, když byl v podnapilém stavu.<sup>23</sup> Tento atentát otevřel Takečimu cestu k jeho plánovanému převratu. Krátce po smrti daimjóa byla většina jeho příznivců sesazena ze svých administrativních postů a nahrazena konzervativními samuraji, kteří nesouhlasili s politikou zavražděného pána. Mezi nimi byli také dva samurajové, kteří velice úzce sympatizovali s lojalisty ovlivňovanými Hanpeitou. Takeči tak získal moc i nad policií v Tose. I přes svoje nízké postavení se nakonec stal Takeči Hanpeita tím, kdo nadále ovlivňoval chod tohoto knížectví. Avšak Hanpeita si tímto krokem vytvořil nového, velice mocného nepřítele, bývalého daimjóa Tosy Jamanoučiho Jódóa. Zatímco Takeči převzal kontrolu nad Tosou, lojalisté z celého Japonska, hlavně pak ze Sacumy a Čóšú, se začali shromažďovat v Kjótu a hledali způsob, jak sesadit šóguna. Tito samurajové vnášeli do hlavního města chaos. Vraždy se staly běžnou součástí života v tomto městě.

I Takeči se brzy přesunul do hlavního města, kde se snažil získat významnější postavení. Aby toho dosáhl, velmi často používal násilí. V Takečiho straně bylo mnoho velmi dobrých šermířů a i samotný Takeči byl velmi zdatný v umění meče, avšak jeden z jeho žáků převyšoval všechny své soky a pravděpodobně i svého mistra. Okada Izó (岡田以蔵) se během následujících let proměnil v nelítostného vraha, jehož jméno vyvolávalo strach v celém Japonsku. První Izóovou obětí se stal samuraj jménem Inoue Saičiró, který se snažil najít vrahy Jošidy Tójóa, a tak ohrožoval Takečiho a jeho plány. Dva Izóovi komplicové, kteří se znali se Saičiróem, ho jednoho večera opili, a když se vraceli v noci domů, Izo s dalším samurajem, na ně čekali na nedalekém mostě. V takto

---

<sup>23</sup> Hillsborough Romulus, RYOMA – Life of the Renaissance Samurai, Ridgeback Press, 1999, Str. 79.

pozdní hodinu byli ulice prázdné, a tak nic nebránilo tomu, aby čtveřice mužů vykonala vraždu.<sup>24</sup>

Izó byl zcela oddán svému mistrovi a Hanpeita dokázal velice dobře využít schopností tohoto muže. I když se názory historiků na Okadu velmi liší, shodují se v tom, že Izó byl nevzdělaný, neorientoval se v politické situaci a vraždy vykonával jen pro svého mistra. Později se však stal velmi paranoidním a přestával věřit i Takečimu. Izó se jednou vydal zavraždit svůj další cíl, aniž by věděl, že se brzy pokusí zabít svého dávného přítele z dětství, Sakamoto Rjómu. Ten se ho pokusil přesvědčit, že vraždy, které vykonává, jsou zbytečné, a že by mohl využít svůj meč na mnohem důležitější záležitosti. Izó pravděpodobně neplánoval svého mistra zradit, ale po hádce s Takečim se náhle rozhodl svého mistra opustit, připojil se k Rjómovi a stal se osobním strážcem Kacua Kaišúa (勝海舟).

Mnohé vraždy, které Takeči naplánoval, mu neodstranily z cesty jen danou osobu; mnohdy po nátlaku odstoupili ze svých pozic ze strachu o svůj život i další významní muži, když jim byly doručeny useknuté uši zavražděné osoby apod. Jamanouči Jódó však zareagoval zcela jinak, když Izó umístil hlavu jedné z obětí před velitelství Tosy v Kjótu. Rozhodl se ukončit Takečeho plány a opět vnést pořádek do svého knížectví.<sup>25</sup> Jódó podezíral Takečeho z vraždy Tójóa a aby mu zamezil v kontaktu s jinými radikály v Kjótu, jmenoval ho do vysoké funkce. Takečeho sebevědomí a touha po moci mu však neumožňovaly vidět celou záležitost jasně, a tak se domníval, že se Jódó přidal na jeho stranu. Začal tedy plánovat, jak navrátit moc do rukou císaře násilným obsazením okolí Kjóta a Ósaky.

Když za Takečim přišel Rjóma, aby ho požádal o ukončení nesmyslného vraždění, Takeči zrovna projednával, jak získat dostatek financí na realizaci svého velkého plánu. I když se Rjóma snažil přesvědčit svého dlouholetého přítele, že je potřeba tyto peníze investovat jinak, že je zbytečné, aby se Japonci zabíjeli navzájem mezi sebou, Takeči nedokázal přijmout nic z toho, co mu Rjóma říkal. Ani když ho Rjóma varoval před tím, že ho jistě Jódó zradí, protože by „nikdy nepodpořil hrstku nižších samurajů, na úkor svého knížectví“<sup>26</sup>, nedokázal si Takeči připustit, že by jeho plán mohl selhat. Bylo to naposledy, kdy se tito dva setkali.

---

<sup>24</sup> Hillsborough Romulus, RYOMA – Life of the Renaissance Samurai, Ridgeback Press, 1999, str. 111-112

<sup>25</sup> Hillsborough Romulus, RYOMA – Life of the Renaissance Samurai, Ridgeback Press, 1999, str. 135

<sup>26</sup> Hillsborough Romulus, RYOMA – Life of the Renaissance Samurai, Ridgeback Press, 1999, str. 145

Situace se pro radikální loajalisty velmi rychle zvrhla. Sacuma vytvořila alianci s Aizu, ke které se připojila i Tosa a Fukui, a vytlačila samuraje z Čóšú z Kjóta. Příznivci bakufu opět upevnili svou pozici. Tato situace poskytla příležitost Jamonoučimu Jódóovi definitivně se vypořádat s Takečim Hanpeitou a jeho přívrženci v Tose.

I když byl již dříve Ii Naosuke odsoudil Jódóa potrestán k domácímu vězení, s měnící se politickou situací v Kjótu a Edu se Jódó opět dostal do velice významné pozice a navrátil se do svého knížectví na ostrově Šikoku. Takeči chtěl věřit, že jeho pán, Jamanouči Jódó, sdílí jeho názory, a i díky minulosti, kterou měl Jódó s Iim Naosukem společnou, se nechal lehce přesvědčit, že tomu tak opravdu je. Hanpeita byl natolik přesvědčen o své pravdě, že nedal na rady svých přátel, jako byl Nakaoka Šintáro, který chtěl prchnout z Tosity a připojit se k loajalistům v Čóšú. I když Jódó vydal zatykač na většinu podezřelých loajalistů v Tose, včetně Hanpeity, tak se Takeči nezalekl a věřil, že je to jen nedorozumění, a že svého pána přesvědčí, aby svůj rozkaz odvolal. Mezi osobami, které chtěl Jamanouči Jódó zatknout, byl i Sakamoto Rjóma, který však nepobýval v rodné Tose, ale v Edu. Když se k Rjómovi dostal rozkaz, aby se vrátil do Tosity, Rjóma samozřejmě odmítl. Avšak i přes žádost Kaišúu, aby Jódó odvolal svůj zatykač na muže, kteří sloužili pod Kaišúem v akademii v Kóbe, nebylo těmto mužům odpuštěno a museli se znovu stát róniny. Jen pár měsíců poté, co byl Rjómovi útěk z Tosity prominut, byl nucen se znovu skrývat před agenty z Tosity, kteří měli za úkol ho dovést zpátky do rodného knížectví.

#### 4. Sakamoto Rjóma a Kacu Kaišú

Okolo roku 1860 jen dvě panství byla schopna politicky a vojensky ohrožit nadvládu rodu Tokugawa. Sacuma a Čóšú byla dvě nejsilnější knížectví v jihozápadním Japonsku.<sup>27</sup> Spojenectví těchto dvou knížectví, která měla hlavní podíl na pádu posledního šógunátu v japonské historii, však předcházely roky neshod a vzájemných střetů. Obě knížectví podezírala své soky z aspirace na post nového šóguna. Jedinou věcí, která mohla spojit tato knížectví, byla společná hrozba ze strany šógunátu nebo cizinců, a šógunát jim poskytl obojí. Po potlačení nepokojů v letech 1862–64 toužil šógunát po větších trestech pro knížectví Čóšú. Aby toho dosáhl, byl připraven přijmout vojenskou a technickou pomoc od francouzského panovníka Napoleona III.<sup>28</sup> Tato situace donutila knížectví Sacuma a Čóšú k úvahám o spojenectví. Vytvořit pevné spojenectví mezi klany, jejichž společná historie byla provázena různými konflikty, které v některých případech vyústily až ve vojenské střety, však nebyl lehký úkol. Jako ústřední postava zodpovědná za vznik této aliance bývá často označován rónin z provincie Tosa na ostrově Šikoku Sakamoto Rjóma (坂本龍馬). Velkou roli v přípravách však sehráli i jeho přítel Nakaoka Šintaró nebo velitel ozbrojených sil ze Sacumy Saigó Takamori.

Sakamoto Rjóma se narodil 3. ledna 1836 ve městě Kóči v prefektuře Tosa na ostrově Šikoku jako syn samuraje nižší třídy. Už od útlého věku se projevovalo jeho nadání v boji s mečem, a tak byl mladý Rjóma v roce 1853 vyslán studovat kendó do Eda, kde nabyl reputace jednoho z nejnadanějších studentů. Rjóma dostal povolení studovat v Edu jen na jeden rok, než se však musel vrátit do své rodné Tosity, na vlastní oči mohl spatřit americké válečné lodě. Když se Rjóma prvně setkal s americkým námořnictvem a uviděl sílu a technologický náskok Západu, začal se obávat o budoucnost své země. Na druhou stranu byl fascinován technologickou vyspělostí Západu a začal snít o tom, že jednou bude moci plout na podobné lodi. V letech 1854 – 1856, po návratu do Tosity, se Rjóma věnoval studiu Západu. Takeči ovlivnil Rjómu natolik, že se začal zajímat o politickou situaci v Japonsku a o budoucnost své země. Rjóma po svém návratu do Tosity vyhledal Kawadu Šórjóa, spisovatele, umělce a učence, který byl velmi dobrým znalcem Ameriky a zastával pokrokové názory. Při setkání s Rjórou mu řekl, že Japonsko nemá dostatečné prostředky na to, aby vyhnalo cizince ze země, a pokud má být schopno ubránit své obyvatele před ostatními národy, je nutné prvně začít obchodovat se západními národy

<sup>27</sup> JANSEN Marius B., Sakamoto Ryoma and the Meiji Restoration, Stanford: Stanford University Press, 1961, str. 185

<sup>28</sup> JANSEN Marius B., Sakamoto Ryoma and the Meiji Restoration, Stanford: Stanford University Press, 1961, str. 185

a osvojit si jejich technologii. A současně je nutné naučit se jejich pokročilé vojenské metody.“<sup>29</sup> Dále také poskytl Rjómovi informace o politickém systému v Americe. Rjómu velice zaujala skutečnost, že v Americe neexistují společenské třídy a to ho vedlo k myšlence, že šógun nebude v budoucnosti potřeba. Je těžké si představit, co se muselo odehrávat v hlavně prostého samuraje, když mu byly sděleny všechny tyto informace, ale i tak Rjóma trval na tom, že je třeba cizince vyhnat, i když si už byl vědom, že toho momentálně japonská vláda není schopná.

Během následujících let Rjóma zatratil Tosu a rozhodl se ji opustit. Když sdělil svůj úmysl svému staršímu bratrovi jménem Gonbei, který byl hlavou rodiny, nesetkal s pochopením. Gonbei to Rjómovi zakázal, vzal mu meč a peníze. Co však Rjómu nejvíce znepokojilo, byla skutečnost, že mu bratr připomněl, že když uteče, zaplatí za něj celá jeho rodina. Tento fakt ho téměř donutil od svého úmyslu upustit. Jeho sestra Ei a hlavně nejstarší sestra Otome se však na situaci dívaly jinak než jejich bratr a podpořily Rjómu v jeho plánech. Obstaraly mu peníze a meč, a tak Rjóma opustil roku 1862 své rodné knížectví a stal se róninem, samurajem bez pána, samurajem na útěku. Už druhý den ráno našel jeho bratr Gombei sestru Ei, která se rozhodla spáchat sebevraždu, protože pomohla Rjómovi utéct, mrtvou ve svém pokoji. Rjóмова rodina jistě zaplatila za jeho činy, ale Rjóma měl v blízkých letech sehrát velkou roli v dějinách Japonska.

Téhož roku se Rjóma rozhodl zavraždit vysoce postaveného vládního velitele námořnictva Kacu Kaišú, jednoho z nejpokrokovějších členů šógunovy vlády, který měl velmi vstřícný postoj k Západu a jednáním s ním. Kacu se s Rjómovou sešel, přestože věděl, co je pravý účel jeho návštěvy. Rjóma nebyl ani první, ani poslední, kdo chtěl Kaišú zabít. Jakožto člen vlády bakufu byl Kaišú trnem v oku mnoha loajalistů. Kaišú však vyzval Rjómu, ať ho nejdříve vyslechne, než se odhodlá k pokusu ho zavraždit. Jak Kacu uvádí ve svém dopise, Rjóma ho vyslechl, přiznal své pravé úmysly a uznal svůj „úzkoprsý fanatismus“. Tento incident způsobil velký obrat ve způsobu myšlení Rjómy, který se stal Kacuovým velkým příznivcem.

Kacu Kaišú se narodil v roce 1823 v Edu a již od útlého věku se věnoval studiím Západu a holandštiny. Díky svému studiu námořních věd v Nagasaki pod vedením holandských expertů byl jmenován velitelem lodi Kanrin maru, která byla první japonskou lodí, jež doplula do Ameriky. V roce 1862 byl jmenován námořním komisařem vlády

---

<sup>29</sup> Hillsborough Romulus, RYOMA – Life of a Renaissance Samurai, Ridgeback Press, 1999 str. 11

bakufu. Ač byl Kaišú zcela oddán své roli komisaře, byl si dobře vědom toho, že vláda je plná neschopných lidí a že šógunát se chýlí ke svému konci.

I když se Rjóma původně chystal zabít tohoto vysoce postaveného člena vlády, po jejich vzájemném rozhovoru Rjóma pochopil, že Kaišúovy myšlenky jsou velice podobné těm jeho, a Kaišú byl zase ohromen názory a otevřeností tohoto prostého samuraje z Tosy. Oba dva se shodli na tom, že Japonsko musí vybudovat silné loďstvo, aby se mohlo ubránit západním mocnostem, a toho může dosáhnout jen tak, že s nimi naváže spolupráci a obchodní styky. Kaišú měl samozřejmě mnoho zkušeností díky své plavbě do Ameriky, ale Rjómovi znalosti a schopnosti týkající se řízení lodí byly čistě teoretické. To se však mělo brzy změnit. Kaišú získal povolení od šóguna vybudovat námořní akademii v Kóbe, do které Rjóma za poslední měsíce dokázal naverbovat okolo stovky mužů z celého Japonska. Kóbe se nacházelo nedaleko Ósaky, v panství rodu Tokugawa, a tvořilo ideální místo pro námořní velitelství.

Díky svému přátelství s Kacu Kaišúem se Sakamoto potkal s mnoha velice významnými osobnostmi, jako Macudaira Šungaku nebo Jokoi Šónan. Právě s těmito dvěma muži se vydal Sakamoto vyjednávat o příspěvku na námořní akademii, kterou měli s Kaišúem v plánu vybudovat. Kaišú si byl dobře vědom Sakamotových vyjednávacích schopností a ukázalo se, že udělal dobře, když vyslal právě Rjómu na toto vyjednávání. Ani sám Kaišú nečekal, že by Šungaku poskytl celých 5000 rjó<sup>30</sup>, které Kaišú vyčíslil jako celkovou částku potřebnou k vybudování akademie, ale Jokoi byl natolik ohromen Rjómu, že když referoval jeho požadavky Šungakuovi, ten bez váhání celých 5000 rjó poskytl.<sup>31</sup>

Kaišú měl vytvořený celý plán na obranu Japonska: „*bude potřeba šest námořních základen. V Edu, v Hakodate (na ostrově Ezo – dnešní Hokkaidó), ve městě Niigata, v Šimonoseki, v Ósace a v Nagasaki. Každá základna bude mít svoji eskadru a přístavy v Edu a v Ósace by měly mít ještě lodě v rezervě. Každá eskadra by měla být tvořena třemi frigateami, devíti korvetami a několika menšími plavidly. Celkově bude potřeba 370 plavidel.*“<sup>32</sup> V celém Japonsku však nebylo dostatek lodí, aby se blížili tomuto množství, natož Japonců, kteří by byli schopni je ovládat. Oba dva muži však byli odhodláni tohoto cíle dosáhnout.

---

<sup>30</sup> Zlatá mince, japonská měnová jednotka

<sup>31</sup> Hillsborough Romulus, RYOMA – Life of a Renaissance Samurai, Ridgeback Press, 1999, str. 153

<sup>32</sup> Hillsborough Romulus, RYOMA – Life of a Renaissance Samurai, Ridgeback Press, 1999, str. 140

Rok 1864 se ukázal jako nejbouřlivější. Čóšú se chystalo zaútočit na Kjóto a znovu získat dominantní pozici v hlavním městě. Mezitím se Francie, Anglie, Amerika a Holandsko chystaly zaútočit na Čóšu a potrestat radikální samuraje tohoto knížectví za jejich vojenské výpady vůči zahraničním lodím projíždějícím okolo Šimonoseki. Kaišú i Rjóma si byli vědomi, že Čóšú nemá šanci se těmto mocnostem vyrovnat, a tak se vydali do Nagasaki vyjednávat s Holanďany, Brity i Američany o odložení této trestné výpravy. Západní mocnosti netoužily po válečném konfliktu s Čóšú nebo s Japonskem, ale požadovaly, aby jim šógunát zabezpečil bezpečné proplouvání mezi ostrovy Honšú a Kjúšú. Po těchto jednáních se Kaišú vydal do Ósaky, aby předal šógunovi informace získané během vyjednávání. Rjóma se vydal zpět do akademie v Kóbe. Po cestě se však zastavil v Kumamotu, aby prodiskutoval momentální situaci s Jokoiem Šonanem, který byl nedávno zbaven svého postu poradce. Během tohoto setkání Rjóma vyličil svou vizi budoucího Japonska. Rjóma, velice silně ovlivněn americkým systémem, snil o tom, že bude v Japonsku zavedena demokracie, kde si budou všichni lidé rovni, a lidé všech knížectví se budou podílet na politické situaci v zemi volbou svých zástupců do vlády. Rjóma si dokonce představoval, že by Japonsko mělo svého prezidenta.<sup>33</sup> Tohoto večera si však Rjóma uvědomil, že největší překážkou v jeho cestě za jednotným Japonskem jsou neshody mezi Čóšú a Sacumou, dvěma nejsilnějšími knížectvími, kterým, kdyby se spojila, by ani šógunát by nemohl vzdorovat.

Rjóma si však byl vědom toho, že Čóšú, pod vedením radikálních samurajů je odhodláno bojovat a brzy se pokusí o vojenský převrat v Kjótu, aby tak znovu získalo své dominantní postavení a zajistilo si přízeň císaře. Z toho důvodu se vydal do Kjóta, kde se plánoval setkat se samuraji z Čóšú. Hlavně si sliboval, že Kacura Kogoró, který zastával velmi významnou roli mezi samuraji v Čóšú, bude naslouchat jeho argumentům. I když byl Kacura Kogoró ochotný položit život za císaře, nesouhlasil s útoky na západní lodě, kterých se samurajové v Čóšú opakovaně dopouštěli, a zastával názor, že je potřeba nejprve zabezpečit dostatečnou vojenskou sílu a zbraně. Než se s ním však Rjóma mohl setkat, od jiných lojalistů zjistil, že Čóšú má již plán i datum svého útoku stanoveno a vše je připraveno. Rjóma a Kacura se brzy poté setkali. Kacura souhlasil s názorem Rjómy, že útok, který byl připravován na území Čóšú je uspěchaný a nemá šanci na úspěch. Rovněž se shodli na tom, že jestli má Japonsko uspět, bude se muset sjednotit. Kacura neviděl možnost, jak toho dosáhnout, protože samurajové v Čóšú si již od pradávna uchovávali

---

<sup>33</sup> Hillsborough Romulus, RYOMA – Life of a Renaissance Samurai, Ridgeback Press, 1999, str. 205-208

zášť vůči Sacumě, která byla ještě posílena nedávným spojenectvím Sacumy s Aizu. Rjóma však ve sjednocení pevně věřil.

Nedlouho poté se Čóšú odhodlalo k útoku na Kjóto. Armády Sacumy a Aizu Čóšú rozdrtily, a Čóšú pak bylo prohlášeno za nepřítele císaře. Ani to však bakufu nestačilo, a tak se rozhodlo uspořádat vojenskou výpravu. Do čela této výpravy byla vybrána Sacuma a přizváno bylo dalších dvacet knížectví.<sup>34</sup> Samurajům ze Sacumy velel Saigó Kičinosuke, který se po setkání s Rjórou a později i s Kaišúem stále více a více sbližoval s radikály z Čóšú. Saigó vděčil za své postavení převážně Šimazuovi Nariakirovi, který byl daimjóem Sacumy předtím, než se vlády ujal Hisamicu, který vládl za svého mladého syna. Nariakira byl otevřen obchodu s cizinou a zastával názor, že Japonsko se musí učit od vyspělejších světových velmocí. Po jeho smrti zažíval Saigó těžké období. Byl uvržen do domácího vězení a později dokonce prohlášen za mrtvého. Později ho Hisamicu omilostnil a povolal do čela svých samurajů. Saigó se sám vydal do Čóšú, kde předložil daimjóovi Čóšú podmínky, jak se může vyhnout válce s vojsky bakufu. Daimjó musel napsat dopis šógunovi, že se omlouvá za svůj útok na Kjóto, tři ministři odpovědní za tento útok měli spáchat seppuku a jejich podržení měli být popraveni. V neposlední řadě chtěl šógunát znát místa pobytu posledních dvou přeživších, kteří stáli v čele Čóšú v době útoku – Katsury Kogora a Takasugiho Šinsakua. Poslední podmínkou bylo zboření hradu v Jamaguči. Na hranicích knížectví čekalo 150 000 vojáků šógunovy výpravy, a proto Čóšú tuto nabídku bez problému přijalo. Odmítli, že by měli jakékoliv informace o dvou hledaných mužích a většina mužů, které chtěl šógunát popravit, stejně zemřela v bitvě o Kjóto.<sup>35</sup>

Prohra Čóšú v bitvě o Kjóto a následný útok západních mocností zanechal Čóšú v nestabilní situaci. Netrvalo však dlouho, a po vojenském převratu, který vedl Šinsaku, radikálové opět ovládli celé knížectví. Radikální samurajové opět ovládli Čóšú a brzy poté, poučení z minulosti, podepsali obchodní dohody s cizinci a začali připravovat další plán, jak svrhnout šóguna.

Rjómo v této době stále pracoval na spojenectví Sacumy a Čóšú, jejichž vztahy se zlepšily, a obě knížectví navázala dobré vztahy s Anglií. Na druhé straně se šógunát snažil vyzbrojit a modernizovat za asistence Francie, která dokonce sponzorovala trestnou výpravu do Čóšú a měla sponzorovat i další, kterou šógunát připravoval. Za pomoc

---

<sup>34</sup> Hillsborough Romulus, RYOMA – Life of a Renaissance Samurai, Ridgeback Press, 1999, str. 247

<sup>35</sup> Hillsborough Romulus, RYOMA – Life of a Renaissance Samurai, Ridgeback Press, 1999, str. 268

šógunátu měla Francie získat ostrov Ezo. Šógunát dokonce plánoval, že by za pomoci Francie zničil nejsilnější knížectví v Japonsku, tedy Čóšú i Sacumu, dále pak Tosu a Fukui.

V roce 1866 bylo řadě knížectví, včetně Sacumy, nařízeno zúčastnit se druhé trestné výpravy proti klanu Čóšú. Kacu se však již dříve setkal s jedním z hlavních velitelů Sacumy Saigóem Kičinosukem a podařilo se mu ho přesvědčit, že otevření se Západu je nevyhnutelné a že musí být Japonsko sjednoceno, jestli má odolat náporu světových velmocí. Jediné co může zabezpečit budoucnost Japonska, je spojení dvou silných klanů, tj. Sacumy a Čóšú. Více než Kaišú však na Saigóa zapůsobil Rjóma, který dokonce několik měsíců pobýval na velitelství Sacumy a vybudoval si dobré vztahy s mnoha samuraji z tohoto knížectví.

Mezi Sacumou a Čóšú sice stále panovala velká nenávisť, hlavně Čóšú nemohlo odpustit Sacumě spojení s Aizu, ale názor, že spojení těchto dvou knížectví je jediná cesta, jak sesadit šóguna, se šířil více a více. Na vysokých postech ve vládě Sacumy bylo mnoho mužů, kteří začali opovrhovat šógunátem ještě více, než svými nepřáteli z Čóšú a začali uvažovat nad možnou aliancí. Na změně jejich názoru měl velký podíl právě Sakamoto Rjóma, který zasvětil poslední měsíce vyjednávání se Sacumou. Čóšú si bylo dobře vědomo toho, že potřebuje moderní zbraně a loďstvo. V posledních měsících však šógunát velice úspěšně bránil v obchodu se západními mocnostmi většinu knížectví. Sacuma bylo jedno z knížectví, které mohlo volně obchodovat, a toho chtěl Rjóma využít, aby přesvědčil Čóšú ke spolupráci se Sacumou, která jim naopak mohla poskytnout dostatek moderních zbraní.

Sacuma se již nezúčastnila druhé trestné výpravy a Čóšú pod vedením radikálního hnutí, které převzalo vládu 12. března 1865<sup>36</sup>, dokázalo i přes početní nevýhodu armádu šógunátu porazit. Skutečnost, že jediné knížectví dokázalo porazit spojené síly šógunátu, byla předzvěstí brzkého konce vlády rodu Tokugawa. Po takové porážce začal šógunát ztrácet podporu dalších a dalších rodů. Zlomový bod nastal, když se konečně podařilo Rjómovi vyjednat spojení mezi Čóšú a Sacumou. Velká zásoba rýže a neschopnost opatřit si dostačující množství západních zbraní ze strany knížectví Čóšú a naprosto opačná situace v knížectví v Sacumě, byl jeden z mnoha faktorů, který pomohl Rjómovi přimět obě strany k podepsání tajného paktu v Kjótu 22. ledna 1866.

---

<sup>36</sup> Edwin O. Reischauer, Albert M. Craig, Dějiny Japonska, Nakladatelství Lidové noviny, 2006, str. 134

Na základě císařského ediktu, který vyzval ke zničení šógunátu, spojenecké jednotky knížectví Sacuma, Čóšú, Ečizen, Tosa, Nagoja, Hirošima, Kóči a Fukui obsadily 3. ledna 1868 císařský palác v Kjótu a vyhlásily tzv. restauraci císařské moci.<sup>37</sup> 27. ledna byly poraženy šógunátní jednotky u Fušimi jižně od Kjóta a tímto začala série ozbrojených střetů nazývaná válka Bošin.

Sakamoto Rjóma a Nakaoka Šintaró byli zavražděni 15. listopadu 1867 v Kjótu. V otázce, kdo byl jejich vrahem, zůstává dodnes mnoho nevyjasněných věcí. Hned po incidentu byla obviněna skupina Šinsengumi<sup>38</sup>, kterou nepochybně smrt jejich nenáviděného soka potěšila, ale s největší pravděpodobností to nebyli právě členové této složky založené šógunátem k potlačení odporu. V roce 1870 byl z obou vražd obviněn Iamai Noburó, který se k tomuto činu přiznal a vypověděl, že akci uskutečnil se šesti dalšími muži. Ani jeho výpověď, ani následné vyšetřování však neposkytlo jednoznačné důkazy. Faktem však zůstává, že Imai byl touto událostí stigmatizován po zbytek života, který prožil v neustálém strachu z odvety.

---

<sup>37</sup> Edwin O. Reischauer, Albert M. Craig, Dějiny Japonska, Nakladatelství Lidové noviny, 2006, str. 132

<sup>38</sup> Viz kapitola 5. Šinsengumi

## 5. Šinsengumi

Čistka, která byla vykonána na rozkaz regenta Ii Naosukeho, vyvolala na straně loajalistů ještě větší odpor a situace začínala být pro bakufu kritická. Koncem roku 1862 proměnily hordy samurajských odpadlíků Kjóto v bojiště. Tito róninové, odhodláni svrhnout vládu bakufu v Edu jakýmkoliv způsobem, se přihlašovali *pod prapory „loajality k císaři“*. *Spokřikem „pomsta nebes“ energicky mávali meči proti svým nepřítelům. Vládl teror. Vraždy byly na pořádku každé noci.*<sup>39</sup> Úřady byly odhodlány tyto samuraje zastavit a znovu nastolit mír a pořádek. Za tímto účelem vytvořily skupinu šermířů zvanou šinsengumi (新撰組, nově vybrané sbory). Tato jednotka, která se podobala dnešní polici, měla za úkol bránit šóguna a potlačit nepokoje jakýmkoli prostředky. V průběhu následujících let si tito samurajové vybudovali pověst brutálních zabijáků. Podařilo se jim zabít mnoho členů loajální strany, a proto mezi těmito skupinami panovala velká rivalita. K této skupině patřili jedni z nejlepších šermířů této doby, jako byli Saitó Hadžime, Okita Sódži nebo jejich velitel Kondó Isami.

Velitel jednotek šinsengumi Kondó Isami byl sice původem rolník, povahou však byl válečník. Byl mužem, jenž ctil tradiční hodnoty a jehož mysl byla zaměřena na boj. Jeho černý cvičební úbor měl na zádech vyšito vyobrazení lidské lebky, což mělo symbolizovat jeho odhodlání v boji padnout. Do útvarů róši<sup>40</sup> se přihlásil v naději, že svou službou pro šóguna dosáhne statutu samuraje.<sup>41</sup> Dosáhl však něčeho daleko většího, už za svého života byl mnohými uznáván a obávaný. Díky své krutosti a zápalu se nezapomenutelně vepsal do historie. Kondó se narodil 9. října 1834 do zámožné zemědělské rodiny a dostal jméno Mijagawa Kacugaró. Už od útlého mládí jej otec, společně s jeho bratry, vzdělával jak v literatuře, tak v bojovém umění. Ve čtrnácti letech začal cvičit boj s mečem ve stylu Tennen rišin<sup>42</sup> pod vedením Kondóa Šúsukua, který ho později adoptoval. Díky tomu se stal jeho nástupcem a hlavou šermířské školy. Pod jeho vedením škola rozkvétala a počet žáků dokonce překročil 300.<sup>43</sup> Kondó se však nakonec

<sup>39</sup> Romulus Hillsborough, Šinsengumi Šógunovy poslední samurajské jednotky, Fighters Publication, 2011, str. 1

<sup>40</sup> Šógunem oficiálně naverbovaní róninové, kteří měli potlačit bouřící se róniny ve jménu Sonnó Džói

<sup>41</sup> Romulus Hillsborough, Šinsengumi Šógunovy poslední samurajské jednotky, Fighters Publication, 2011, str. 22

<sup>42</sup> Bojový styl, který užívalo mnoho mužů ze skupiny šinsengumi

<sup>43</sup> Romulus Hillsborough, Šinsengumi Šógunovy poslední samurajské jednotky, Fighters Publication, 2011, str. 24

rozhodl svou školu zavřít a spolu se svými nejlepšími žáky se vydal hledat uznání a moc v řadách jednotek róši. *Velké zmatky, jež vládly na západě země, vnímali jako neopakovatelnou příležitost zasáhnout svými výjimečnými schopnostmi do bojů a zajistit si tak postup směrem vzhůru po stupních tokugawské hierarchie. Podobní selští synkové mohli snít o kariéře, jež neměla obdoby v celé historii období Tokugawa, protože staré tradiční pořádky byly narušeny a jim mimořádně stoupla sebedůvěra.*<sup>44</sup>

Ze začátku nebyl Kondó jediným velitelem jednotek šinsengumi. Jeho největším rivalem byl o čtyři roky starší Serizawa Kamo. Tento velmi vznětlivý a chladnokrevný samuraj byl dokonce odsouzen k smrti před svým vstupem do řád róši. Byl však propuštěn na základě amnestie, kterou vydala vojenská vláda právě za účelem získání nových bojovníků do nově sestavovaných jednotek. Díky své pověsti byl přezdíván „ďábel Serizawa“. Právě kolem těchto dvou mužů se vytvořily uvnitř jednotek šinsengumi dvě složky. Postupem času, jak se situace v Kjótu zhoršovala a přibývalo útoků ze strany radikální loajalistů, nabírala Kondóova skupina na síle, až se stala tak mocnou, že mohla zabít takřka kohokoliv. Této moci však začal Serizawa zneužívat. Způsoboval často rozruch a nepokoje, které končily prolitou krví. Kondó nemohl tolerovat, aby Serizawa i nadále kazil reputaci šinsengumi, a proto začal osnovat plán, jak se svého rivala zbavit. A právě Serizawovy záliby v alkoholu Kondó využil. Při jedné z oslav zajistil Kondó, aby jeho hostům bylo dopřáno velké množství sake. Když se Serizawa se svými muži vracel, pověřil Kondó svou pravou ruku Hidžikatu Tošizóa, aby šel s ním a ujistil se, že jsou všichni tři muži dosti opilí. Této noci byl Serizawa na rozkaz Kondóa zavražděn a Kondó s Hidžikatou získali neomezenou moc nad sborem.

V roce 1864 již bylo Kondóvi jasné, že šógun nemá v plánu rozpoutat vojenský konflikt s cizinci, ale ani nemá v plánu je ze země vyhostit. Hlavním úkolem jednotek šinsengumi sice byl boj s radikály a udržování pořádku, ale sbor byl vytvořen i za účelem boje s cizinci. Když se téhož roku opět vracel šógun z Kjóta bez jakéhokoliv plánu pro boj s cizími národy, rozhodl se napsat dopis knížectví Aizu a požádat o souhlas s rozpuštěním sboru šinsengumi. K přesvědčení Kondóa, aby ve své práci pokračoval, však stačilo jen to, že *bakufu zařadí do oficiálních struktur tokugawské hierarchie koho?*<sup>45</sup>. Avšak přibližně za měsíc se odehrál možná nejkrvavější střet mezi lojalisty a šinsengumi. Radikálové z Čóšú plánovali útok na císařský palác, ale jejich plán byl sborem šinsengumi odhalen.

---

<sup>44</sup> Romulus Hillsborough, Šinsengumi Šógunovy poslední samurajské jednotky, Fighters Publication, 2011, str. 28

<sup>45</sup> Romulus Hillsborough, Šinsengumi Šógunovy poslední samurajské jednotky, Fighters Publication, 2011, str. 73

Lehkovážní rebelové se sešli v hostinci Ikedaja, kde měli jednat o budoucích plánech. Jak bylo zvykem, popíjeli u toho nemalé množství alkoholu a nejspíše je ani nenapadlo, že o patro níž do budovy vchází velitel sboru šinsengumi se svými muži. I když rebelové svého protivníka početně převyšovali, proti skvěle vycvičeným samurajům, kteří měli mnoho bojových zkušeností, neměli šanci. *Kondó ve svém dopise uvádí, že sedm rebelů bylo zabito přímo v boji, čtyři další podlehl zraněním a dvacet tři jich bylo zajato. Několik rebelů pak ukončilo život vlastní rukou jak v hostinci, tak venku poté, co byli zraněni.*<sup>46</sup> Je dosti možné, že incident z hostince Ikedaja, který se odehrál 5. června 1864, dokonce odsunul pád vládnoucího rodu. Na druhou stranu však vyvolal silnou odezvu mezi ostatními rebely. Odvetná akce však pro Čóšú dopadla velmi špatně. Armáda byla rozdrčena a šógunova moc byla upevněna. Čóšú se však nemínilo vzdát svého cíle a i nadále pokračovalo ve svých snahách, a situace se velmi rychle znovu změnila. Už při druhé trestné výpravě proti tomuto odbojnému rodu byla situace Tokugawů kritická. Sám Kondó Isami se před touto výpravou chystal proniknout na nepřátelské území a zjistit co možná nejvíce informací. Dostat se mezi odbojné samuraje se mu však nepodařilo a jedině, co na své cestě viděl, byla šógunova vojska, která neměla nejmenší chuť bojovat. Znechucen těmito bojovníky se vrátil a hned začal jednat o odkladu trestné výpravy a pokusu vyjednat mírové řešení s Čóšú. O to se vojenská vláda pokusila, ale neúspěšně. Čóšú bylo na válku připraveno a přálo si ji. Následné vítězství Čóšú by se dalo označit za začátek konce rodu Tokugawa, který vládl Japonsku po více než 250 let.

S tím, jak klesala moc bakufu, i řady vojáků šinsengumi se ztenčovaly. Nedlouho poté, co bylo vyjednáno předání hradu v Edu do rukou císařských vojsk mezi Saigóem a Kacu Kaišúem, byl zatčen velitel šinsengumi Kondó Isami. Při jeho zatýkání však ani sami vojáci ve službě císaře netušili, koho doopravdy zatýkají. Kondó i tváří v tvář svojí smrti si dokázal uchovat svůj klid. Věděl, že kdyby se postavil na odpor, znamenalo by to nejen jeho konec, ale i konec jeho jednotky. Přistoupil proto na podmínky, které mu byly stanoveny. Oficiálně rozpustil svůj oddíl, předal zbraně do rukou císařských vojsk a nechal se odvést k výslechu. Netrvalo dlouho, než byl Kondó odhalen a odsouzen k trestu smrti. U soudu byli přítomni, mezi jinými, i zástupci Čóšú, kteří ho nenáviděli, nebo Tosy, kteří ho stále vinili z vraždy Sakamoty Rjómy a Nakaoky Šintaróa. Kondóovi však muselo být jasné, že bude popraven, už když byl zatčen. Po smrti svého velitele se velení

---

<sup>46</sup> Romulus Hillsborough, Šinsengumi Šógunovy poslední samurajské jednotky, 2011, Fighters Publication, str. 78

šinsengumi ujal Hidžikata Tošizó. Pod jeho vedením bojovaly jednotky šinsengumi proti vojsku loajálnímu císaři v bitvě na ostrově Ezo (dnešní Hokkaidó).

Loajalisté pod vedením Čóšú i šinsengumi v podstatě usilovali o totéž. Jejich hlavním cílem bylo vyhnání cizinců ze země. Rozdíl byl v tom, komu přísahali svou věrnost. Oddanost jednotky šinsengumi, která se zpovídala rodu Aizu a sloužila tedy šógunovi, udělala z této skupiny rivala zastánců sonnó džói.

## 6. Saigó Takamori

Další postavou, která sehrála rozhodující roli ve vyjednávání aliance mezi knížectvími Sacuma a Čóšú, byl velitel sacumských vojenských sil Saigó Takamori, často označovaný za posledního samuraje.

Saigó se narodil v Kagošimě, hlavním městě prefektury Sacuma, kde sloužil jako samuraj nižší třídy.<sup>47</sup> Sacuma se však nacházela několik set kilometrů od Eda, nejrychlejším posílům trvalo doručit novinky přibližně dva týdny, a možná i kvůli nesrozumitelnému dialektu bylo toto území v mnoha literárních pramenech popisováno jako zapadlé a jeho obyvatelé jako primitivní<sup>48</sup>. Na druhou stranu tvořila Sacuma spojení s vnějším světem. První zastávka většiny zahraničních obchodníků byla právě tady, a tak Sacuma vytvářela vstupní bod pro nové zboží a technologie. Mnoho doposud neznámých surovin dostalo název právě podle této oblasti, např.: *sacumaimo* – sladké brambory -, nebo první pušky – *tanegašima* (podle ostrova Tanegašima), dokonce i jeden z prvních Japonsko – anglických slovníků nesl název *Sacuma džišo*<sup>49</sup>. Rod Šimazu obýval toto území po více než 600 let<sup>50</sup> a jejich rodová linie vedla až k prvnímu šógunátu v období Kamakura. Tato nezvyklá genealogie formovala myšlení jak Saigóa, tak jeho vrstevníků.

V roce 1854 byl Saigó povýšen a stal se důvěrníkem a poradcem daimjóa Nariakira Šimazua. To, že se Saigó stal z pouhého úředníka jednou z nejdůvěryhodnějších osob pro klan Šimazu, zůstává jednou z největších záhad v Saigóově životě. Nikomu se dodnes nepodařilo najít žádné spojení mezi Saigóem a Nariakirou. Můžeme jen předpokládat, že Saigó udělal nebo řekl něco, čím upoutal Nariakirovu pozornost.<sup>51</sup> Brzká smrt daimjóa však vyústila v zatčení a následné vyhoštění Saigóa na ostrovy Amani óšima<sup>52</sup>. V roce 1861 se vrátil do Sacumy s velkým očekáváním, ale byl opět vyhoštěn na ještě vzdálenější ostrov. Byl to až nový daimjó Šimazu Hisamicu, který v roce 1864 Saigóovi odpustil a vyslal ho do Kjóta, aby vyjednával s císařskou stranou. Saigóovi se velmi rychle podařilo zformovat alianci s knížectvím Aizu a porazit Čóšú při jeho pokusu zmocnit se Kjóta. I když se Saigó zúčastnil první trestné výpravy proti knížectví Čóšú a měl vést i tu druhou, v tajnosti už jednal s hlavními představiteli Čóšú, a tato jednání zanedlouho vedla ke

<sup>47</sup> Ravina Mark, *The Last Samurai: The Life and Battles of Saigo Takamori*, John Wiley & Sons, 2003, str. 13

<sup>48</sup> Ravina Mark, *The Last Samurai: The Life and Battles of Saigo Takamori*, John Wiley & Sons, 2003, str. 13

<sup>49</sup> Džišo – v překladu slovník

<sup>50</sup> Ravina Mark, *The Last Samurai: The Life and Battles of Saigo Takamori*, John Wiley & Sons, 2003, str. 13

<sup>51</sup> Ravina Mark, *The Last Samurai: The Life and Battles of Saigo Takamori*, John Wiley & Sons, 2003, str. 43

<sup>52</sup> Ostrovy na jihozápad od Japonska

zformování aliance Saččó<sup>53</sup>. Velký vliv na změnu Saigóova názoru měl bezpochyby Kacu Kaišú, který, i když zůstal až do konce svého života věrný bakufu, už dávno před jeho pádem věděl, že Japonsko není dost mocné na to, aby porazilo „barbary“ ze Západu. Zastával názor, že jedinou budoucnost má Japonsko pod vedení aliance nejmocnějších klanů, které sesadí šóguna a otevřou Japonsko možnosti modernizace a pomoci ze západních zemí. A byl to právě Kacu Kaišú, který přemluvil jak Takamoriho, tak Rjómu, aby vyjednali alianci mezi klany loajálními císaři. Poté, co se šógun vzdal moci ve prospěch císaře, Saigó byl jedním z těch, kdo požadovali řádné potrestání Tokugawů, a stal se jednou z hlavních iniciátorů válek Bošin.

I když byl Saigó jednou z ústředních postav tohoto období i v době formování nové vlády období Meidži, nikdy se neztotožnil s náhlou modernizací a byl hlavní postavou Sacumského povstání v roce 1877. Saigó byl těžce zraněn v poslední bitvě Sacumského povstání, v bitvě u Širojamy. Idealizovaná verze smrti vypovídá o rituální sebevraždě seppuku<sup>54</sup>, ale podle modernějších výzkumů byl Saigó natolik zraněn, že by nebyl schopen ani sedět, natož aby byl schopen vykonat tento velice náročný úkol samostatně, a proto se můžeme domnívat, že podlehl svým zraněním nebo zemřel za pomoci svých věrných mužů.

## 6.1 Sacumské povstání

Japonsko prošlo na konci 19. století obrovskými změnami, které byly velice náhlé, a je pochopitelné, že ne všichni se ztotožnili se vším novým, co tyto změny přinesly. Společenská třída samurajů, která byla v podstatě jedinou vojenskou složkou období Tokugawa a dlouhá staletí patřila k vrcholu japonské společnosti, dostala obrovskou ránu. Nejen, že jejich místa v armádě obsadily „nižší třídy“, ale s příchodem nové vlády samurajové trpěli stále více a více. Samurajové byli vnímáni jako přežitek, který by jen zpomaloval modernizaci země, a proto se nová vláda rozhodla k postupnému zrušení této vojenské vrstvy. Když byla samurajům odebrána privilegia nosit klasický samurajský účes i meče, samurajové jako společenská vrstva měli přestat existovat.

Většina samurajů se s tím smířila, ale nemalé množství se nehodlalo vzdát tak snadno. Došlo k několika menším povstáním, která však neměla šanci na úspěch, protože chyběl někdo, kdo by se do čela takového povstání postavil a dokázal ho zorganizovat a sjednotit větší množství nespokojených jedinců.

---

<sup>53</sup> Spojenectví klanů Sacuma a Čóšú

<sup>54</sup> Čestná forma sebevraždy prováděná samuraji, doslova rozřezání břicha

Tím, kdo se této role zhostil, byl nakonec Saigó Takamori. Tento generál, který dovedl císařskou armádu k mnoha vítězstvím ve válkách Bošin, se jen velice těžko ztotožňoval s rychlými změnami, kterými Japonsko procházelo. Když v roce 1871 mnoho představitelů nové vlády odjelo na diplomatickou misi do Ameriky a Evropy, byl Saigó postaven do čela přechodné vlády.<sup>55</sup> Z této pozice vystupoval často velice negativně vůči reformám, které byly, podle jeho názoru, příliš radikální. Avšak jako jednotlivec jim nemohl zabránit. Proto zvolil jinou cestu a snažil se vyprovokovat válku s Koreou. Docílit toho chtěl tak, že by byl sám vyslán do Koreje jako vyjednavatel. Předpokládal, že jeho tvrdý přístup by vyústil v jeho zavraždění, které by jistě vedlo k otevřenému válečnému konfliktu. *Jednak doufal, že by vítězství v konfliktu vedlo k vytvoření pevného postavení na kontinentu a zamezilo by pronikání velmocí; současně se domníval, že by válka poskytla obživu samurajům, kteří přišli o svůj zdánlivě jistý zdroj příjmů.*<sup>56</sup> Když se však vrátila diplomatická mise z Evropy a Ameriky, vláda se otevřeně postavila proti Saigóovi, což vedlo k jeho odstoupení a navrácení do rodné Sacumy. Sacuma byla plná radikálních samurajů, kteří se nemínili podřídit centrální vládě a v podstatě žili ve svém vlastním světě. V době, kdy samurajská třída byla již oficiálně minulostí, v Sacumě byli samurajové nosících pyšně meče u pasu. Tito samurajové začali budovat školy, které cvičily žáky ve vojenském umění. Saigó se sice podílel na těchto aktivitách jen okrajově a neměl v plánu žádné povstání, ale po tajné operaci nové vlády, která se odehrála 30. ledna 1877, byl přinucen jednat. Při této misi se loď pod velením císařské vlády vydala do Kagošimy, hlavního města Sacumy, aby se zmocnila velkých zásob munice a zbraní, které tu byly uloženy z dob válek Bošin, jelikož Sacuma byla jednou z hlavních sil, která napomáhala vytvoření nové vlády. Samurajové ze Sacumy se však o této výpravě dozvěděli, na loď zaútočili, a následně se jim podařilo zmocnit se zbraní z císařské zbrojnice. Bylo jisté, že Edo nenechá něco takové bez odpovědi. Nespokojení samurajové v knížectví Sacuma už delší dobu byli trnem v oku císařské vládě. Po svých krocích museli očekávat, že dojde k vojenské intervenci.

Saigó Takamori tak neměl jinou možnost, než se postavit do čela ozbrojených sil své rodné krajiny. *15. února 1877 se vydal Saigóův předvoj v hlubokém sněhu z Kagošimy směrem na sever.*<sup>57</sup> První cíl byl hrad Kumamoto. Kdyby se rebelům podařilo tento hrad dobýt, získali by tak kontrolu nad celým Kjúšú a volný průchod na Honšú, respektive do

<sup>55</sup> Roman Kodet, *Války Samurajů*, Nakladatelství EPOCH, 2015, str. 455

<sup>56</sup> Roman Kodet, *Války Samurajů*, Nakladatelství EPOCH, 2015, str. 456

<sup>57</sup> Stephen Turnbull, *Samuraj svět válečníka*, Fighters Publications, 2006, str. 193

samotného Tokia. *Saigó nicméně nepovstal proti dvoru, něco takového by pro něj bylo nepředstavitelné, nýbrž vedl válku proti nepřátelům v centrální vládě, kteří si podle něj uzurpovali nepřiměřené pravomoci, byli zkorumpovaní a kvůli jejich zákonům trpěly desetitisíce lidí.*<sup>58</sup> Při obléhání Kumamota se však Saigó setkal s velkým odporem, který podle všeho neočekával. Dokonce možná počítal s tím, že se posádka vzdá bez boje. Když se tak nestalo, Saigó se přiklonil k pomalejšímu postupu a i přes rady svých rádců, kteří ho přemlouvali k rychlému, přímému útoku, začal hrad ostřelovat a obléhat. Později se ukázalo toto rozhodnutí jako chyba. Ústřední vláda byla sice z počátku zaskočena tím, jak se situace v Sacumě vyvinula, ale i tak začala jednat rychle a vyslala na jih posily. Když císařské síly obsadily Kagošimu, armáda rebelů se ocitla uprostřed ostrova osamocena a bez možnosti ústupu. Saigó sice prokázal své válečné schopnosti, díky kterým se toto povstání protáhlo na dlouhé měsíce, během kterých císařské síly postupně vytlačily povstalce od Kumamota, a poté dále a dále, nebyly však schopny zasadit konečný úder a hlavně zabít nebo zajmout Saigóa, který se odmítal vzdát bez boje a byl odhodlán bojovat do posledního muže. Poslední střet se odehrál 24. září 1877, kdy hrstka rebelů čelila přibližně padesátinásobné přesile. Se smrtí Saigóa skončil i věk samurajů.

Když se vládě podařilo potlačit povstání na Kjúšú, už jí nestálo nic v cestě při modernizování země. Doba samurajů sice skončila, ale existuje jen velmi málo pojmů, které by tak charakterizovaly nějakou zemi, jako reprezentují samurajové Japonsko dodnes. Stali se inspirací pro novou armádu, která si uchovala aspoň některé prvky z bušida (kodex samuraje), které jí pomáhaly při dalších válečných konfliktech proti Číně, Rusku nebo ve 2. světové válce.

---

<sup>58</sup> Roman Kodet, *Války Samurajů*, Nakladatelství EPOCH, 2015, str. 460

## 7. Války Bošin

V roce 1866, po smrti mladého šóguna Tokugawy Iemočiho, se vlády ujal poslední šógun rodu Tokugawů, Tokugawa Jošinobu. Byl si dobře vědom, že pokud má jeho rod vydržet, bude zapotřebí provést mnoho změn. Ihned po svém nástupu začal nahrazovat tradicionalisty, kteří obklopovali jeho předchůdce. Díky tomu se do vysokých postů dostali muži, kteří sehráli různě důležité role v následujících letech, jako byl např. Kacu Kaišú. V boji proti největším rivalům v čele s Čóšú měla pomoci Francie, která byla přizvána, aby pomohla s výcvikem a reformou státní armády. Soudobý císař Kómei byl velice nakloněn novému šógunovi, do jisté míry tak šógunovy kroky legitimizoval. Ani knížectví Čóšú by se neobrátilo proti císaři, a tak začalo vše pro vládnoucí rod Tokugawů vypadat velice slibně. Dalšímu pozitivnímu vývoji však zasadila tvrdou ránu náhlá smrt císaře, který se nakazil neštovicemi. I když se objevily zprávy, že se jeho zdravotní stav zlepšuje, náhle začal krvácet a zemřel ve velké agonii. Toto náhlé zhoršení vedlo k mnoha dohadům a dodnes je jeho smrt záhadou. Na trůn nastoupil teprve patnáctiletý císař Mucuhito. Nízkého věku a nedostatku zkušeností nového císaře dokázal využít Iwakura Tomomi. Tento zarputilý odpůrce šógunátu už dlouho pracoval na plánech, které měly vést ke svržení šógunátu. Objevily se dokonce názory, že Tomomi otrávil předchozího císaře, aby si otevřel cestu k moci. Když se mu podařilo získat podporu císaře, začal vytvářet silnou opozici vůči Tokugawům, která postupně narostla do neúnosné míry. Strach však nemusel být tím jediným, co šóguna vedlo k radikálnímu a nečekanému řešení nastalé situace. Věděl totiž, že pokud dojde k občanské válce, naskytla by se tím záminka evropským velmocím i Americe k vojenské intervenci a Japonsko by tak mohlo být další asijskou zemí, která by se musela sklonit před vládou cizinců. *Rozhodl se proto vyjít svým kritikům alespoň částečně vstříc. Vládce Tosy Jamauči Tojošige mu totiž navrhl plán, který se výrazně podobal ideám Sakamota Rjómy.*<sup>59</sup> Ve snaze zachovat svůj rod se tak rozhodl k rezignaci a předání moci do rukou císaře. Tímto krokem vlastně splnil jeden z nejdůležitějších požadavků svých rivalů, jejichž heslem bylo Sonnó džói. *Současně patrně předpokládal, že pokud předá moc císaři, bude panovník muset jmenovat předsedu nové národní vlády jeho samotného.*<sup>60</sup> V tomto předpokladu se však velice mýlil.

---

<sup>59</sup> Roman Kodet, Války Samurajů, Nakladatelství EPOCH, 2015, str. 439

<sup>60</sup> Roman Kodet, Války Samurajů, Nakladatelství EPOCH, 2015, str. 440

Předáním moci císaři 9. listopadu 1867 sice překvapil i své největší rivaly, vyvolal však nepřítelství mezi svými dřívějšími spojenci. Tito spojenci, kteří se podíleli na vládě šogunátu, tímto krokem přišli o veškerou moc a práva na vládu. Císař vydal dekret, ve kterém prohlásil rod Tokugawa za nepřítele státu a na základě toho se už třetího ledna jednotkám Sacumy a Čóšú (za podpory dalších menších knížectví) podařilo ovládnout císařský palác, a poté byla vytvořena nová vláda. Bylo však jasné, že se bývalý šógun s nastalou situací nesmíří. Nedlouho poté proto zformoval všechny síly, které dokázal dát dohromady, a zahájil tažení do Kjóta. Armáda vytvořená ze samurajů ze Sacumy, Čóšú a Tosy pod vedením Saigóa Takamoriho sice čítala pouhých 5000 mužů, kteří čelili trojnásobné přesile v bitvě u Toby – Fušimi. Znovu se ukázalo, že početní převaha už nehraje takovou roli jako dříve a šógunovy síly byly zatlačeny. Tato bitva odstartovala krátké období vojenských střetů, které vešlo do historie pod názvem Bošin sensó, neboli války Bošin.

Toto období střetů netrvalo nijak dlouho, událo se v něm však několik bitev, které se nesmazatelně zapsaly do dějin Japonska. Bitva u Toby – Fušimi by se sice dala označit jako jednostranné vítězství imperiálních sil, ale dlouho to tak nevypadalo. I když z většiny střetů vycházely vítězně lépe vyzbrojení vojáci Sacumy a Čóšú, početní výhoda na straně druhé jim však nedovolovala jakýkoliv postup. *Rozhodnutí patové situace přinesl 29. leden. Okolo poledne se za řadami protitokugawské armády objevila standarta, kterou Japonsko po staletí nevidělo. Jednalo se o červený praporec s vyobrazením zlatého slunce a stříbrného měsíce. Zprvu jej nikdo neidentifikoval. Podobnou zástavu nepoužíval žádný z daimjóů. Náhle si však muži napříč bojištěm uvědomili pravdu – byla to císařská standarta, která směle vlála ve větru.*<sup>61</sup> Útok vedený na tuto armádu by byl stejný jako útok na samotného císaře. Když to Jošinobu uviděl, odhodlal se ke kroku, který v podstatě rozhodl i následující střetnutí. Možná doufal, že se může ještě pokusit o diplomatické řešení, a proto se stáhl do Ósaky. Část armády se rozprchla, další dezertovala. Některé skupiny daimjóů přešli jako celek na druhou stranu. Když se na tento krok podíváme zpětně, mohl by se jevit jako nepochopitelný, protože vzal Tokugawům jakékoliv šance k řešení nastalé situace. Šógunát však už od svého počátku dodržoval jednu věc, a tou bylo, že se nikdy nesmí postavit císařskému rodu. Z tohoto důvodu jsou jeho kroky do jisté míry pochopitelné, ne však vojensky správné. Dalo by se říci, že se s nastalou situací nevyrovnal vhodně a jeho rozhodnutí byla příliš unáhlená.

---

<sup>61</sup> Roman Kodet, *Války Samurajů*, Nakladatelství EPOCH, 2015, str. 442

Když císařská vojska dorazila k Ósace, šógun se opět rozhodl uprchnout, tentokrát do Eda. Když se jednotky pod vedením Saigóa Takamoriho blížily k Edu, šógun již pochopil, že utíkat nemá cenu a jakýkoliv odpor je již marný. Pověřil proto Kacua Kaišúa, aby vyjednal kapitulaci. Díky tomu, že měl Kaišú dobré vztahy s významnými osobnostmi druhé strany, hlavně ze Sacumy, došlo k dojednání mírového předání hradu rychle. I když se šógun, respektive rod Tokugawa oficiálně vzdal, ne všechny rody se s tímto rozhodnutím ztotožnily. Došlo tak ke zformování takzvané Severní aliance (Óecu reppan dómei - 奥羽越列藩同盟)<sup>62</sup> daimjóů, a válka pokračovala dál. Císařské síly však lehce zlomily odpor v bitvě o Ueno a postupovaly směrem na sever. Zastavily se až při obléhání hradu Aizu. Ani ten však nedokázal nápor vydržet a po několika dalších prohraných střetnutích se už pouhé zbytky sil za podpory části námořnictva stáhly až na samotný sever Japonska, na dnešní Hokkaidó, a založily pod vedením Enomota Takeakiho Republiku Ezo (Ezo kjówakoku - 蝦夷共和国). Tato jediná republika v historii Japonska však byla už jen chabým pokusem postavit se sjednocenému Japonsku pod vládou císaře.

## 7.1 Bílí Tygři

Klan Aizu na severu Japonska byl jeden z nejloajálnějších stoupenců šóguna. *Han<sup>63</sup> Aizu dával do své podpory šóguna tolik jako kterékoli jiné panství, a když přišly reformy, žádný jiný han neztratil tolik nebo netrpěl tak moc za svou oddanost beznadějně moci<sup>64</sup>.*

Prvním daimjóem v Aizu byl Hošina Masajuki, nevlastní bratr třetího šóguna z rodu Tokugawů Iemicua<sup>65</sup>. V roce 1699 byl uznán blízký vztah rodu k Tokugawům a bylo jim umožněno užívat jména Macudaira (původní příjmení prvního šóguna rodu Tokugawa, kterým nebyl nikdo jiný než Tokugawa Iejasu).

V roce 1868 aliance Saččó s pomocí dalších klanů dobyla palác v Kjótu a získala kontrolu nad městem. Císař následně vydal prohlášení o obnovení císařské vlády. Šógun byl oficiálně sesazen a byla vytvořena nová vláda ze členů císařského rodu a osob, které sehrály hlavní role v událostech, které přímo vedly k pádu Tokugawů. Han Aizu se také nevyhnul vojenským střetům po nastolení nové vlády, vlády Meidži (viz. kapitola války Bošin). V těchto střetech položilo život mnoho mužů, žen i dětí. Jedna skupinka těchto mladých mužů se však nesmazatelně zapsala do dějin Japonska. Bojová skupina sestavená

<sup>62</sup> Severní aliance daimjóů byla vojensko-politická aliance knížectví, která odmítla přijmout odvolání šóguna.

<sup>63</sup> Knížectví, relativně autonomní celek patřící daimjóovi a jemu oddaným

<sup>64</sup> Stephen Turnbull, Samurai svět válečníka, Fighters Publications, 2006, str. 168

<sup>65</sup> Stephen Turnbull, Samurai svět válečníka, Fighters Publications, 2006, str. 168

z mladých členů rodu Aizu byla jen dalším marným pokusem o zastavení císařské armády. Bílí tygři (Bjakkótai - 白虎隊), jak byli pojmenováni, samozřejmě při přímé konfrontaci s nepřítelem neměli sebemenší šanci a velice brzy se museli obrátit na ústup. Jedna skupina Bílých tygrů, které se podařilo před nepřítelem utéct, měla v plánu se stáhnout do hradu a pomoci při finálním střetu. Když se však následujícího rána probudili, uviděli z hradu vycházet kouř. Usoudili, že hrad padl a po vzoru svých předků spáchali hromadnou rituální sebevraždu. Trpkost tomuto příběhu přidává to, že jejich úsudek, že hrad již padl, byl milný.

*Během devíti měsíců mezi bitvou u Toba – Fušimi, provázenou vyhnáním šóguna z Kjóta, a pádem hradu Aizu – Wakamacu zemřelo v bojích 2610 mužů z Aizu.*

## **Závěr**

Japonsko roku 1639 uzavřelo své přístavy a po více než 200 let udržovalo jen velmi omezené kontakty se Západem. Oficiální hlavou státu byl císař sídlící v Kjótu, ale skutečnou moc držel ve svých rukou šógun rodu Tokugawa. V roce 1853 se však vše změnilo. K japonským břehům připlul americký komodor Matthew C. Perry v čele vojenské flotily. Amerika se rozhodla, že donutí Japonsko znovu otevřít své přístavy obchodu se západem, i kdyby mělo dojít k vojenskému střetu. Pod nátlakem technologicky vyspělejší Ameriky podepsal šógun smlouvu o míru a přátelství. V následujících letech byly podepsány smlouvy i s jinými národy, ale tyto smlouvy většinou zvýhodňovaly západní mocnosti. Této situace se rozhodli využít radikální samurajové, povětšinou z vnějších knížectví, kteří si po staletí uchovávali nenávist vůči vládnoucímu rodu. Japonská společnost se rozdělila na dva tábory. Na jedné straně stál vládnoucí šógun, podporovaný konzervativními samuraji, který se nedokázal postavit moci Západu. Na druhé straně císař, za kterým stála většina nižších samurajů, kteří většinou zastávali velmi xenofobní názory a byli rozhodnuti vyhnat cizince za pomoci síly. V roce 1863 nařídil císař šógunovi, aby zajistil vyhnání cizinců z Japonska. Bylo jasné, že šógunát tohoto úkolu není schopný, ale nemohl se otevřeně vzepřít císařské moci.

V následujících letech se Japonsko, a především Kjóto, opět změnilo v bojiště. Došlo k mnoha vojenským konfrontacím jak mezi Japonci, tak i se západními mocnostmi. I když radikální samurajové, jejichž řady tvořili většinou muži z knížectví Čošú, Sacuma a Tosa, kteří zastávali velice nepřátelský postoj vůči cizincům, spojovala je ještě větší nenávist vůči šógunovi. Během následujících let tato knížectví modernizovala své vojenské metody a nakupovala zbraně ze Západu. Když se podařilo vyjednat spojení mezi knížectvími ze Sacumy a Čošú, šógun již nemohl nadále vzdorovat této vojenské síle a musel se vzdát moci ve prospěch císaře. Tento krok šokoval nejen samotné nepřátele šógunátu, ale i jeho stoupence. Samotný šógun mohl předpokládat, že jako nejmnocnější z lenních pánů bude jmenován do čela nové vlády, ale ostatní členové bakufu tak přišli o svá práva podílet se na vládě. Již následující den byl však vydán císařský výnos, ve kterém císař nařídil Sacumě a Čošú útok na čelní představitele bakufu. Šógun se stáhl do Ósaky, kde shromažďoval svá vojska. Tím umožnil radikálním samurajům lehce získat kontrolu

nad hlavním městem a 4. ledna 1868 bylo vyhlášeno obnovení císařské vlády<sup>66</sup>. Byla sestavena nová vláda, ale nejmocnějšími muži tohoto období byli vojenští velitelé, kteří rozhodli o dalších událostech. V následujících letech tlačila císařská vojska ustupující šógunovi jednotky stále více na sever, až na ostrov Ezo<sup>67</sup>, kde byl konečně zlomen poslední odpor.

Trvalo dalších několik let, než se podařilo celou situaci v Japonsku stabilizovat, ale vítězná strana, která byla silně ovlivněna západními vzory, vytvořila novou, centralizovanou vládu, která neměla v japonských dějinách obdoby, a Japonsko se tak navždy změnilo.

Tato vláda bylo většinou tvořena členy hnutí sonnó džói, kterým se podařilo porazit a sesadit šóguna, ale na svůj původní cíl, vyhnat cizince, již dávno zapomněli. Bylo jasné, že Japonsko bude muset zmodernizovat jak armádu, tak vládní systém.

Důležitým krokem bylo zrušení jednotlivých knížectví. Tato knížectví většinou jednala velmi nezávisle, a proto bylo velice obtížné prosadit jakékoli změny. Již v roce 1871 došlo ke zrušení lén a zavedení prefektur, které byly kontrolovány z hlavního města.

Dalším subjektem, který musel být změněn, byla armáda. Již v nedávných konfliktech se ukázala převaha střelných zbraní nad tradičními meči. Byly vybudovány vojenské školy a výcvik probíhal za asistence světových velmocí.

Obě změny měly velký dopad na společenskou vrstvu samurajů. Samurajové byli vnímáni jako přežitek a jako brzda možného vývoje. Postupně jim byla odebrána jejich privilegia i platy a tato vojenská vrstva měla přestat existovat. Z toho důvodu zažilo Japonsko několik samurajských povstání, z nichž nejznámější a také poslední bylo Sacumské povstání, které vedl Saigó Takamori, ale ani to nedokázalo na situaci nic změnit. I když byla většina mužů ve vládně původně samuraji, tato vrstva byla postupně zcela zrušena, což umožnilo vytvořit Japonsku moderní armádu, ve které zastávali hlavní role především muži ze Sacumy a Čóšú, a která byla schopna později konkurovat síle západních armád.

---

<sup>66</sup> Roman Kodet, *Války Samurajů*, Nakladatelství EPOCH, 2015, str. 441

<sup>67</sup> Dnešní Hokkaidó

## **Resumé**

In my work I focus on key moments of the end of 19th century in Japan, formation of alliance between Choshu and Satsuma clans and their influence on overthrowing the bakufu. I also devoted few pages to essential individuals in the process of overthrowing Tokugawa bakufu, such as Sakamoto Ryoma, Saigo Takamori, Katsu Kaishu and a few else.

## **Seznam literatury**

Edwin O. Reischauer, Albert M. Craig, Dějiny Japonska, Nakladatelství Lidové noviny, 2006

Andrew Gordon, A modern history of Japan, Harvard University, 2013

Romulus Hillsborough, Šinsengumi Šógunovy poslední samurajské jednotky, 2011, Fighters Publication

Gordon Andrew, A Modern History of Japan, Oxford University Press, 2003

Norman, E. Herbert, Soldier and Peasant in Japan: Origins of Conscription, Praeger, 1977

Hillsborough Romulus, RYOMA – Life of the Renaissance Samurai, Ridgeback Press, 1999

JANSEN Marius B., Sakamoto Ryoma and the Meiji Restoration, Stanford: Stanford University Press, 1961

Ravina Mark, The Last Samurai: The Life and Battles of Saigo Takamori, John Wiley & Sons, 2003

Roman Kodet, Války Samurajů, Nakladatelství Epoque, 2015

Stephen Turnbull, Samuraj svět válečníka, Fighters Publications, 2006